

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ: ONLAR BİZİM İÇİN KEŞFETTİ

SOCIAL SCIENCES TEACHING: THEY DISCOVERED FOR US

Burcu KOCABIYIK KAYMAK¹

Makale gönderim tarihi 5 Ocak 2016

Makale kabul tarihi 13 Ocak 2016

Özet

Bu çalışmada, öğrencilerin Sosyal Bilgiler derslerinde belgesel film kullanımının akademik başarıya yönelik etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın yöntemi ön test son test kontrol gruplu deneysel çalışma olarak belirlenmiştir. Araştırmaya 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Muğla il merkezinde yer alan bir ortaokuldan yedinci sınıf öğrencileri katılmıştır. Deney ve kontrol gruplarında toplam 70 öğrenci araştırmaya alınmıştır. Araştırmacı tarafından dersin konularına paralel ve ders içeriğine uygun olarak hazırlanan belgeseller deney grubuna üç hafta süresince uygulanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ve 7. sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi akademik başarı düzeylerini belirlemeyi amaçlayan "Zaman İçinde Bilim Ünitesi Akademik Başarı Testi" kullanılmıştır. Gruplar random yöntemi ile belirlenmiştir. Dersin belgesel kullanılarak işlenmesi deney grubundaki öğrencilerin başarılarını istatistikî olarak arttırmaktadır. Aynı şekilde Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında öngörülen öğretim yöntemlerinin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin öntest ve sontest başarı puanları arasında da anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarıları da deney grubunda olduğu gibi sontest başarı puanları, öntest başarı puanlarına göre daha yüksektir. Fakat deney grubunda elde edilen başarı düzeyi ile karşılaştırıldığında, kontrol grubunda bu artış daha düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Elde edilen sonuçlara göre dersin belgesel ile öğretiminin geleneksel öğretim yöntemleri ile yapılan öğretime kıyasla daha fazla başarı sağlayarak dersin öğretiminde olumlu yönde katkısı olduğu görülmüştür.

AnahtarKelimeler: Sosyal Bilgiler, belgesel film, akademik başarı.

Abstract

The aim of this study is to determine the effect of using documentary on student achievement and attitudes in Social Sciences lessons. The research is designed according to the pre-test post-test experimental design with control group which is one of the models of experimental research. Seventh grade students from an elementary school in the city centre of Muğla attended the study in 2013-2014 academic years. In control and experimental groups, 70 students were included in the study. The documentaries prepared in parallel with the content and subjects of the lesson were implemented on the experimental group during three weeks. In the research, "Science in Time Academic Achievement Test" which is prepared by the researcher and aimed to determine the academic achievement level of 7th grade students on Social Sciences lesson was used as a data collection tool. The groups were determined randomly. Conducting the lesson using documentaries statistically increased the achievement of the students in experimental group. In the same way, pre-test and post-test scores of the students in control group on which traditional teaching methods were implemented differ significantly. As in the experimental group, post-test scores of the students in control group are higher than the pre-test scores. When it is compared to the achievement level acquired from experimental group, the increase in control group is lower. According to the results, it is seen that conducting the lesson using documentaries provides the students much more achievement compared to the instruction with traditional teaching methods and it contributes in a positive way.

¹ Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Mezunlu, burcukocabiyik1991@gmail.com

Keywords: Social sciences, documentaries, academic achievement

GİRİŞ

Bilim, genel geçerlik ve kesinlik nitelikleri gösteren yöntemli ve dizgesel bilgidir. (TDK).William F. McComasgöre bilim; doğal dünyayla ilgili soruları cevaplamak üzere bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak herkesin irdelemesine açık geçerli ve güvenilir genellemeler ve açıklamalar ortaya koyma etkinliğidir(William F. Mc Comas,2014). Bilimin öncülüğünü yaptığı gelişmelerin tamamlayıcı unsuru teknolojidir. Bu yüzden de evrimin belirleyici ögesi olarak teknolojiyi gösterebiliriz(Kongar,1985). Bir toplumun çok ilerde olmasını sağlayan önemli ölçüde teknolojik değişimin hızının yüksek olmasıdır. Özkalp “Teknoloji, değişimin itici gücüdür” düşüncesiyle teknoloji ve değişim arasındaki ilişkiyi belirtmiştir (Yeşiltaş,2012:3).Değişme; yerine göre olumlu yerine göre olumsuz yönde karşımıza çıkabilmekte ancak tam olarak bu iki anlamı tanımlamamaktadır. Ne kadar geleneksel ve tutucu olursa olsun her toplum ve her kültür sürekli değişim içindedir (Fichter, 2006:194). “Hiçbir toplum statik, hareketsiz ve durağan değildir” (Tezcan, 1993:165).

Teknoloji insan yaşamının refah ve düzen içinde devam edebilmesi için önemli bir alandır. Bilimin teknoloji ile bütünleşmesi ile insan yaşamında önemli değişikliklerin adımı atılmıştır. Hızla değişen ve bu değişimle beraber gelişimi de beraberinde getiren dünyada bu değişim ve gelişimi sağlayan kuşkusuz bilimin ışığındaki teknolojidir. Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretme becerilerine bağlı bulunmaktadır. Bu becerilerin kazanılması ve hayat boyu sürdürülmesi çağdaş bir eğitimi gerektirmektedir. (MEB, 2008a;14). Bu çağdaş eğitimde Sosyal Bilgiler dersi ile mümkün olmaktadır. Çağdaş biliminin öncülüğündeki Sosyal bilgiler müfredatında bilim, teknoloji, toplumu vurgulamak, Amerikan ilköğretim okullarının temel amacına dayanır.Bu amaç, anayasal bir demokraside sorumluluklarını bilen vatandaşlık için eğitimidir. Günümüzün dünyasında bu amaca gerektiği gibi yönelmek için eğitimciler, bilim ve teknolojinin toplumdaki yayılmacı, güçlü etkilerini vurgulamalıdırlar (Philip, 1988).

NCSS Sosyal Bilgileri “matematik, beşeri ve doğa bilimlerinden kendine mal ettiği içeriği antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyaset bilimi, psikoloji, din ve sosyoloji gibi disiplinlerden yararlanan sistematik ve koordineli bir çalışma alanı” şeklinde tanımlayarak sosyal bilgilerin disiplinler arası olduğunu ifade etmiştir. (Yeşiltaş, 2012:5-6). Bu anlayış doğrultusunda yeni sosyal bilgiler programı yapılandırılarak, programda bilim ve teknoloji konularına yer verilmiştir.

Yeni yapılandırılmış Sosyal Bilgiler Programında bilim ve teknoloji ünitesi genel amaçlar, öğrenme alanları, kazanımlar, beceriler, kavramlar, öğrenme öğretme süreçlerinde yer almaktadır. Milli Eğitim’in genel amaçlarında bilim teknoloji konusu ikinci madde kapsamında yer alır: “ Türk milletinin bütün milletinin fertlerini hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek” şeklinde belirtilmiştir.

Bilim ve teknoloji dersinin amaçları sosyal bilgiler müfredatı dersinin genel amaçlarında şöyle yer almaktadır.

1. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
2. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.

Sosyal bilgiler dersi 7. Sınıflarda haftada dört saat olmak üzere toplamda 108 saati kapsamaktadır. Sosyal bilgiler dersi konularından biri olarak anlatılan Bilim teknoloji konusu 4,5,6 ve 7. Sınıfta aktif olarak işlenmektedir. Öğrenme alanı olarak 4,5,6 ve 7. Sınıflarda Bilim Teknoloji ve Toplum Öğrenme alanında öğretilen bu dersler 4. Sınıfta İyi Var ünitesi, 5. Sınıfta Gerçekleşen Düşler, 6. Sınıfta Elektronik Yüzyıl ve 7. Sınıfa ise Zaman İçinde Bilim üniteleri adı altında işlenmektedir. Sosyal bilgiler dersi programı öğrencinin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerle de desteklenmektedir (Kaymakçı,2013).

Tablo 1 : Bilim, Teknoloji ve Toplum Öğrenme Alanı Üniteleri, Kazanım Sayısı, Ders Saati, Toplam Ders Saatine Oranları

SINIF	ÜNİTELER	KAZANIM SAYISI	SÜRE/DERS SAATİ	ORANI (%)
4.SINIF	İYİKİ VAR	6	12	11
5.SINIF	GERÇEKLEŞEN DÜŞLER	6	12	11
6.SINIF	ELEKTRONİK YÜZYIL	5	12	10
7. SINIF	ZAMAN İÇİNDE BİLİM	5	12	11
GENEL TOPLAM		22	48	43

Bilim Teknoloji ve Toplum öğrenme alanı; Birey ve Toplum, İnsanlar Yerler ve Çevreler, Üretim Dağıtım ve Tüketim" ve " Küresel Bağlantılar" öğrenme alanları ile iş birliği içinde olacaktır. Öğrenciler bu öğrenme alanında tarih, coğrafya arkeoloji, ekonomi, hukuk alanlarındaki temel kavramlar hakkında bilgi sahibi olacaklardır (Kaymakçı,2013:17).

7.sınıf sosyal bilgiler dersi Bilim Teknoloji ve Toplum öğrenme alanı kapsamında "Zaman İçinde Bilim" ünitesinin sonunda öğrencilere kazandırılması beklenen kazanımlar şunlardır:

1. İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarına örnekler verir.
2. İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder.
3. Türk ve İslam devletlerinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını değerlendirir.
4. Rönesans ve reformla birlikte Avrupa'da başlayan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini tartışır.
5. Tarihsel süreçte düşüncüyü ifade etme ve bilim özgürlüklerini bilimsel gelişmelerle ilişkilendirir. (MEB, 2008c:35).

Sosyal Bilgiler dersi kitabı Zaman İçinde Bilim ünitesinde Uygarlığın Temelleri, Tarih Başlıyor, İnsanlığa Hediye: Bilimsel Miras, Düşüncenin Özgürleşmesi konu başlıkları yer almaktadır. Zaman İçinde Bilim Ünitesinde buluşların insan hayatına etkisine ve önemli bilim adamlarının hayatlarına değinilmiştir. Bilim ve teknoloji yıllardır süregelen omuz omuza bir mücadele ile toplumu etkilemiş, yön vermiş, dönemin şartları baz alındığında yaşamlarını kolaylaştırıcı buluşlarla insan hayatı için önemli reformlara imza atmıştır.Örneğin; M.Ö ki yıllarda tekerleğin icadı ile yük taşımacılığı daha sistemli hale gelmiştir.Dingil ile birlikte yapılan dönme hareketi, sürtünme kuvvetini yenme suretiyle

oluştugu için, yükün bir yerden başka bir yere taşınmasını kolaylaştırmıştır. Yazının icadı ile tarih kayıt altına alınmıştır. Önceleri nesnelere benzetilmeye çalışılan işaretler kullanılırken, zamanla bunun yerini daha basit işaretler almıştır. Paranın keşfi ile alışverişte kolaylık sağlanmış; mevsimsel olarak Nil Nehri'nde yükselen suyun taşım zamanının hesaplanması ile astronomi alanı keşfedilmiştir. Yine M.Ö Mısırlılarölülerini mumyalayarak insan vücudunu tanıma olanağı bulmuşlar böylelikle de Tıp alanını keşfederek hastalıklara çare aramış ve bazı ilaçları keşfetmişlerdir. Önemli bilim insanlarından bahsedilerek buluşlarının insan yaşamı için önemine ve günümüz teknolojisinin gelişmesine olan katkılarına değinilmiştir. İnsanlık tarihi ve özellikle Türk-İslam medeniyeti adına önemli buluşlara imza atmış Ali Kuşçu, Takiyüddin, Biruni gibi değerlerimizden bahsedilmiştir. Düşünce özgürlüğünden bahsedilerek öğrencinin Rönesans ve Reform dönemini öğrenerek bunun sayesinde de bilim ve teknolojinin düşünce özgürlüğüne ne gibi etkilerinin olabileceği kavratılmak istenmiş, coğrafi keşiflerin o zamanki yeni dünya algısına olan etkilerine değinilmiştir.

2005 sosyal bilgiler programı ile öğrencilerde öğrenme süreci içerisinde kazandırılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan, bir iş yapabilmek veya bir konuyu işleyebilmek için gereken yatkınlık olarak tanımlanan beceri, 7.Sınıf Bilim, Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında kronolojiyi algılama becerisi olarak yer almaktadır (Ata, 2010).

Öğrenme alanı içerisinde öğrenciye verilmek istenen değerler olarak bakıldığında Zaman İçinde Bilim ünitesinde doğrudan verilmek istenen değer bilimsellik değeridir. Değer, ele aldığımızda bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen üyelerin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlara denmektedir. (Kaymakçı, 2013).

Bilim Teknoloji ve Toplum öğrenme alanında önerilen ölçme değerlendirme araç ve yöntemlerinde öz değerlendirme ve gözlem formları, açık uçlu sorular, projeler, performans değerlendirme, öğrenci ürün dosyası, kavram haritası, çoktan seçmeli, boşluk doldurmalı testler kullanılarak değerlendirme yapılabilmektedir.

7.sınıf Zaman İçinde Bilim ünitesi etkinliklerinde öğrencinin dersi daha iyi kavraması için yapılandırılmış sosyal bilgiler öğretimine uygun olarak şu etkinlikler yer almaktadır:

1. Teknoloji Nasıl Doğdu? : İlk çağlardaki bazı önemli buluşların ele alındığı sınıf- okul içi etkinliktir.
2. Harflerden Kitaba: Bir eserin kitap haline geliş aşamalarının araştırıldığı ve okul çevresindeki bir matbaaya gezi yapılmasının planlandığı inceleme gezisidir.
3. Bilginler ve Kaşifler: bilim insanları ve kaşiflerin adlarının yer aldığı senkronik zaman şeridinin oluşturulduğu sınıf-okul içi etkinliktir.
4. Teknoloji ve Bilim Müzelerine Gezi: İletişim Müzesi, PTT Müzesi, Rahmi Koç Müzesi vb. müzelere gezi düzenlenmesinin planlandığı inceleme gezisidir.
5. Bayrak Yarışı: Batlamyus'tan Nasreddin Tusi, Ali Kuşçu, Galileo, Takiyüddin, Kepler ve Kopernik'e uzanan bir süreçte astronomi örneğinden hareketle bilim mirasının oluşumunun ele alındığı sınıf-okul içi etkinliktir (MEB,2008c:35).

Vatandaşların, bilim ve teknolojinin kullanımlarıyla ilişkili kararları zeki bir şekilde alabilmeleri için, bu konuların önemli özellikleri hakkında bilgi sahibi olmaları gerekir. Bilim ve teknolojiden habersiz bir insan yeniliklere açık çağdaş bir eğitim anlayışından uzak olacağı gibi topluma da yabancılaşmış olacaktır (Remy,1990). Bilim ve teknolojiyle ilgili

gelişmelerin kavranması öğrencinin bilgiyi nasıl kullanacağı, nasıl değerlendireceği, bilimsel düşünme ve araştırma yapmanın gündelik hayata etkileri, zamanı ve kronolojiyi algılama becerisine katkısı, değişimi ve sürekliliği algılamaya etkisi ve bilimsellik değerinin farkındalığına yönelik olarak yeni sosyal bilgiler programı yapılandırılmıştır.

Sosyal Bilgiler Dersinde Belgesel Kullanımı

Sosyal bilgiler dersinin başlıca önemli sorunlarından biri öğrencinin derse olan ilgisini artırarak motive edici ders anlatımı sunulmuyor olmasıdır. Hal böyle olunca öğretmen öğrenciyi motive etmek için gerek yeni yöntemler keşfetmeye çalışıyor gerekse dersi farklı yöntemlerle pekiştirerek öğrenciyi yeni öğrenme modelleri ile sunmaya çalışıyor. Çünkü motivasyon, öğrencilerin yaratıcılıkları, öğrenme stilleri ve akademik başarıları üzerinde önemli bir faktördür (Dede & Yaman, 2008). Öğrencilerin bilgiyi hatırlatama oranlarına bakıldığında okuduklarının % 10'unu, duyduklarının % 20'sini, gördüklerinin % 30'unu, hem görüp hem duyduklarının % 50'sini, görüp, işitip ve söylediklerinin % 80'ini, görüp, işitip, dokunup ve söylediklerinin % 90'ını öğrendiklerini göstermekteyiz (Demirel 2002). Demiralp de (2007: 382) bu konuda ailelerden kaynak olarak yararlanılabileceğini belirtmektedir. Bunu evde atlas ve çeşitli yol haritaları bulundurarak, tatile çıkarken güzergâhu çocuklarla birlikte belirleyerek, haberlerde adı geçen ülkeleri onlarla birlikte atlastan bularak, odalarında duvar haritası ve küre bulunmasını sağlayarak, aylık coğrafya dergilerine abone yaparak, gazete okumalarını, coğrafi konularla ilgili belgesel ve filmler izlemelerini teşvik ederek, ülkeler, şehirler, kıtalar ve coğrafi keşiflerle ilgili konuşmalar yapmak yoluyla onları güdüleyebileceklerini vurgulamaktadır.

Film 'Sinemacılıkta, bir oyunun bütünü taşıyan şerit veya şeritlerin bütünü', 'Sinema makinesiyle gösterilen eser' (Eren vd. 1998: 504) anlamına gelmektedir. Tarihi, siyasi, politik, ekonomik, dramatik, mizahi ve belgesel filmler, öğrencilerin yaşadıkları zaman diliminden çok uzak olay, insan ve nesnelere sınıfa getirmekte ve öğrencilere birinci elden deneyim imkânı sunmaktaydı. Özellikle İngiliz yayın kuruluşu olan BBC, eğitimsel amaçlı dramatik, mizahi ve belgesel filmler hazırlamakta ve bu filmler okullarda tarih derslerinde kullanılmaktaydı. BBC'nin eğitime olan katkısı bugün de devam etmekte ve farklı alanlarda pek çok eğitici film bu kurum tarafından üretilmektedir (Demircioğlu, İ.H. 2007:81).

Belgeseller ve filmlerin kullanımı ile öğrenenin birçok duyu organına da hitap etmesinden dolayı öğrenme kolaylaşacaktır. Edison'un 1922 yılındaki "on yıla kadar tüm okullarda kitapların yerine filmler kullanılacak" öngörüsü gerçekleşirse de filmler toplumsal yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Filmler eğlence amacıyla kullanılmaya başlandıktan hemen sonra, eğitim ve bilimsel araştırma amacıyla da kullanılmaya başlanmıştır (Akbaş, 2011:16).

Sosyal Bilgiler Öğretim Programının genel amaçlarına bakıldığında ders öğretiminde belgesel kullanımının desteklendiğini şu maddelerde de görmekteyiz :

1. Kitle iletişim araçlarının özellikle de televizyonun her eve girmesi, dünyayı çocukların evine getirmiştir. Henüz okula başlamayan çocuklar bile dünyadaki savaşların, çevre kirliliği ile ilgili sorunların artık farkındadırlar. Belgeseller sayesinde dünyanın çeşitli yörelerindeki kültürleri en ince ayrıntılarına kadar tanıma fırsatı elde etmektedirler. Örneğin 8-13 yaşlarındaki çocukların yakından uzağa ilkesinin tersine Çin Seddi, Piramitler, dünyanın en uzun, en kilolu, en yaşlı insanı gibi konularla ilgilendiği görülmüştür.
2. Öğretmen fotoğraflar, haritalar, filmler, CD-ROM'lar, tarih ve sosyal bilgiler benzeşim (simülasyon) programları, çoklu ortam (multimedya) ve hipermedya gibi

araçlar; telekomünikasyon hizmetlerini (internet gibi) imkânları ölçüsünde sosyal bilgiler dersinin bir parçası yapmalıdır. Gezi düzenleyemediği mekânlara, sınıf içinde internet yardımıyla, sanal alan gezileri yaptırmalıdır.(MEB).

Yukarıdaki maddeler incelendiğinde eğitimde film kullanımının öğretim programı kapsamında bulunduğunu ve desteklendiğini görmekteyiz. Belgesel filmi gösterimi ile öğrenci bilişsel süreçte aktif olarak hem yorum yapma becerisine sahip olacak, hem de sıkılmadan ve daha kalıcı olarak bilgiyi belleğinde kolay bir şekilde uzun süre muhafaza edebilecektir.

YÖNTEM

Bu araştırma, Sosyal Bilgiler dersinde belgesel film kullanımının ilköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına ve öğrencilerin tutum- beceri düzeylerine etkisini tespit etmek üzere “ön test-son test kontrol gruplu” deneysel modele göre desenlenmiştir. Bu çalışmada sosyal bilgiler dersinde belgesel kullanımının 7. sınıf öğrencilerinin Zaman İçinde Bilim ünitelerindeki başarılarına etkisi incelenmiştir. Bu makalede aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

Sosyal Bilgiler Dersinde “ Zaman İçinde Bilim” ünitesi ilgili ön test sonuçlarına göre kontrol grubu ile belgesel film kullanılan deney grubunun ön test sonuçları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

2. Sosyal Bilgiler Dersinde “ Zaman İçinde Bilim” ünitesinde kontrol grubunun ön test ile son test sonuçları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3. Sosyal Bilgiler Dersinde belgesel film kullanılan deney grubunun ön test ile son test sonuçları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

4. Sosyal Bilgiler Dersinde “ Zaman İçinde Bilim” ünitesiyle ilgili son test sonuçlarına göre kontrol grubu ile deney grubu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın Modeli

Araştırma ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen olarak tasarlanmıştır. Bu desen bir ortaokuldaki random yöntemi ile seçilen iki farklı sınıftan birinin kontrol, diğersinin ise deney grubu olarak seçilmesi ile oluşturulmuştur. Deneysel desen, değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkilerini keşfetmemizi sağlayan araştırma desenleridir (Büyüköztürk, 2007). Deneysel model ile yapılan her çalışmada mutlaka bir karşılaştırma vardır. Bu belli bir şeyin kendi içindeki değişimleri ya da bu “şey”ler arası ayrımların karşılaştırılması anlamında olabilir. Deneme, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni etkilemesi, kontrollü koşullarda sistemli değişimlerin yapılması ve sonuçların izlenmesiyle olur (Karasar, 2005; s.88).

Çalışma Grupları

Bu çalışma, 2013-2014 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde Muğla’da bulunan bir ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Çalışma sosyal bilgiler dersini alan 7. sınıf öğrencilerinden deney ve kontrol grubu olmak üzere iki şubeye uygulanmıştır. Toplam 70 öğrenci (deney, 35 ve kontrol, 35) katılmıştır.

Bu çalışmada öncelikle ilköğretim sosyal bilgiler 7. sınıf programında (MEB, 2008) yer alan Bilim Teknoloji ve Toplum öğrenme alanı incelenmiştir. Sonrasında ünite ile ilgili olabilecek belgeseller araştırılmıştır. Belgesel araştırılırken internetten ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu’ndan yararlanılmıştır. “Zaman İçinde Bilim” ünitesi ile ilgili olduğu düşünülen

belgeseller seçilmiştir. Ünite seçiminde ardışıklık ve ünitelerdeki konularla ilgili kavram yanlışlarının varlığı dikkate alınmıştır. Belgeseller seçildikten sonra belgeselde yer alan konuşmalar incelenmiş ve üniteden kopuk olarak belirlenen bölümler ise movie marker yardımıyla kesilmiştir. Sonrasında belgesel içeriği ile ilgili ünite kazanımları ilişkilendirilmiştir. "Zaman İçinde Bilim" ünitesi için Batı Uygarlığının Temelindeki İslam Bilimi, Coğrafi Keşifler, İslamda Astronomi ve Matematik Bilginleri isimli belgesellere ilişkin belgesel planları hazırlanmıştır. Bu planlar uzmanlar tarafından incelenmiştir. Çalışmanın en başında öğretmenlerle ilgili çalışma detaylı olarak konuşulmuş ve onayları alınmıştır. Ayrıca sınıf ortamındaki eksikliklere ve olası aksiliklere yönelik önlemler uygulama öncesinde alınmıştır. Uygulamalar araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Her dersin başında öğrenciler derse karşı güdülenmiştir, derse karşı merak uyandırmak adına ders öncesi soru cevap yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacı belgesel izletmeden önce öğrencilere belgeseli dikkatlice izlemelerini önermiştir. Belgesel izletilirken belgesel ara ara durdurularak anlaşılması güç yerlere açıklık getirilmiş, konu üzerinde öğrencilerle tartışılmıştır. Dersin sonuna doğru araştırmacı belgesel ile ilgili bilgilerini taze tutmak için de öğrencilere verilmek üzere hazırlanan renkli A4 kağıdına yazılmış belgesel özetleri dağıtmıştır. Daha sonra araştırmacı zaman zaman derslerde dağıtılan özetleri evde okumaları için öğrencilere önerilerde bulunmuştur. Deney grubuna belgesel yardımıyla ders anlatımı 3 hafta süresince haftada iki ders saati olarak uygulanmıştır. Dersin bir saatinde belgesel kullanılarak işlenmiş, ikinci saatinde ise belgeselde geçen konularla birlikte dersin işlenmesine devam edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada ortaokul 7. Sınıf Sosyal Bilgiler dersindeki " Zaman İçinde Bilim" ünitesi ile ilgili öğrencilerin başarı düzeylerini belirlemek için dört seçeneğe çoktan seçmeli 20 maddeden oluşan başarı testi uygulanmıştır. Başarı testindeki maddeler İlkokul Sosyal Bilgiler Programındaki kazanımlar ve ilgili literatürler doğrultusunda hazırlanmıştır. Maddeler oluşturulduktan sonra alan uzmanları tarafından incelenmiştir. Ölçme aracının güvenilirliğini belirlemek için ortaokul 7. Sınıf 70 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulama sonucunda yapılan madde analizinde ölçme aracındaki maddelerin ortalama güçlük düzeyinin 52 %, maddelerin ayırt edicilik düzeyinin. 58 olduğu tespit edilmiştir. Başarı testinin Kr20 güvenilirlik değerinin. 83 olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlara göre başarı testinin iç tutarlılığının ve bu doğrultuda yapı geçerliliğinin yüksek olduğu görülmüştür.

Veri Analizi

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki akademik başarılarını belirlemek için kullanılmış olan başarı testindeki maddelere öğrencilerin doğru cevap verme durumu "1" puan, yanlış cevap ve cevap vermeme durumu "0" puanla değerlendirilmiştir. Bu durumda öğrencilerin başarı testinden alabilecekleri en yüksek puan "20" en düşük puan "0" dır. Öğrenci başarısının bağımsız değişkenlere göre karşılaştırılabilmesi için aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri tespit edilmiş ve araştırmanın amacı doğrultusunda bağımsız *t*-Testi ve bağımlı *t*-Testi uygulanmıştır. Ölçme aracıyla elde edilen verilerde anlamlı farklılık düzeyi $p < .05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

1.Alt problem: Sosyal Bilgiler Dersinde “ Zaman İçinde Bilim” ünitesi ilgili ön test sonuçlarına göre kontrol grubu ile deney grubu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Sorusuna cevap aranmıştır. Elde edilen bulgular analiz edilerek Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Gruplara Göre Ön Test Bağımsız t-Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Kontrol	35	10.63	2.23	64	-.779	.433
Deney	35	10.10	3.35			

$p > .05$

Tablo 1’de verilmiş olan veriler incelendiğinde ön-test sonuçlarına göre kontrol grubu ile deney grubunun Sosyal Bilgiler dersindeki “ Zaman İçinde Bilim” ünitesindeki akademik başarıları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir [$t_{(64)} = -.779, p > .05$]. Ön-test sonuçlarına göre kontrol grubunun başarı ortalaması ($\bar{X} = 10.63$), deney grubunun başarı ortalaması ($\bar{X} = 10.10$) olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlara göre öğrenciler yeni öğrenecek oldukları ünite ve konularına yaklaşık olarak 50 % düzeyinde ön bilgiye sahip oldukları görülmüştür.

2.Alt problem: Sosyal Bilgiler Dersinde “ Zaman İçinde Bilim” ünitesinde kontrol grubunun ön test ile son test sonuçları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Sorusuna cevap aranmıştır. Elde edilen veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Test Sonuçlarına Göre Kontrol Grubunun Bağımlı t-Testi Sonuçları

Test	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Ön-Test	35	10.63	2.23	32	-13.229	.000
Son-Test	35	15.59	2.68			

$P < .05$

Araştırma sürecinde kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarılarındaki durumları ile ilgili analiz sonuçları Tablo 2’de verilmiştir. Bu sonuçlara göre kontrol grubunun ön-test ile son-test sonuçları arasında anlamlı farklılık elde edilmiştir [$t_{(32)} = -13.229, p < .05$]. Kontrol grubunun ön-test ve son-test ortalamaları incelendiğinde son-testte öğrencilerin akademik başarılarında ön-testte göre 50 % düzeyinde artış olduğu gözlemlenmiştir.

3.Alt problem: Sosyal Bilgiler Dersinde deney grubunun ön test ile son test sonuçları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Sorusuna cevap aranmıştır. Elde edilen bulgular analiz edildikten sonra Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Test Sonuçlarına Göre Deney Grubunun Bağımlı t-Testi Sonuçları

Test	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Ön-Test	35	10.10	3.35	32	-16.973	.000
Son-Test	35	17.38	2.11			

$p < .05$

Tablo 3'deki veriler incelendiğinde deney grubunun ön-test ve son-test sonuçları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur [$t_{(32)} = -16.973$, $p < .05$]. Bu sonuçlara göre belgesel destekli etkinliklerle ders işlenen deney grubundaki öğrencilerin " Zaman İçinde Bilim" ünitesindeki akademik başarıları ön-test sonuçlarına göre son-testte yaklaşık 70 % artmıştır.

4.Alt problem: Sosyal Bilgiler Dersinde " Zaman İçinde Bilim" ünitesiyle ilgili son test sonuçlarına göre kontrol grubu ile deney grubu arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? Sorusuna cevap aranmıştır. Elde edilen veriler Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Gruplara Göre Son Test Bağımsız t-Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	Ss	sd	t	p
Kontrol	35	15.59	2.68	64	3.328	.001
Deney	35	17.38	2.11			

$p < .05$

Son-test sonuçlarına göre kontrol ve deney gruplarının akademik başarı durumları Tablo 4'de verilmiştir. Tablo 4'de verilen bilgilere göre deney ve kontrol gruplarının akademik başarıları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir [$t_{(64)} = -3.328$, $p < .05$]. Elde edilen anlamlı farklılık deney grubunun lehine gerçekleşmiştir. Son test sonuçlarına göre deney grubunun akademik başarı ortalaması ($\bar{X} = 17.38$), kontrol grubunu akademik başarı ortalamasından ($\bar{X} = 15.59$) daha yüksek olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde akademik başarılarını arttırmada türkü destekli sınıf içi etkinliklerin etkili olduğu görülmüştür.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sosyal Bilgiler dersinde akademik başarıyı etkileyen farklı değişkenler bulunmaktadır. Bu çalışmada ise Sosyal Bilgiler dersinde belgesel kullanımının akademik başarıya etkisi araştırılmıştır. Buna göre Sosyal Bilgiler dersinde belgesel kullanımının uygulandığı deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin öntest-sontest puanları arasında anlamlı bir farklılığın deney grubunun lehine olduğu gözlenmektedir. Bu farkın, Zaman İçinde Bilim Ünitesinin belgesel kullanılarak işlenmesinin deney grubundaki öğrencilerin başarılarını istatistikî olarak arttırdığı sonucunu vermektedir. Aynı şekilde geleneksel öğretim yöntemlerinin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin öntest ve sontest başarı puanları arasında da anlamlı bir farklılık gözlenmiştir. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarıları da deney grubunda olduğu gibi sontest başarı puanları, öntest başarı puanlarına göre daha yüksektir. Fakat deney grubunda elde edilen başarı düzeyi ile karşılaştırıldığında, kontrol grubunda bu artış daha düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Elde edilen sonuçlara göre dersin belgesel ile öğretiminin geleneksel öğretim yöntemleri ile yapılan öğretime kıyasla daha fazla başarı sağlayarak dersin öğretiminde olumlu yönde katkısı olduğu görülmüştür.

Sosyal Bilgiler dersinde belgesellerin kullanılması dünyanın çeşitli yörelerindeki kültürleri en ince ayrıntılarına kadar tanıma fırsatı elde edecek ve yaparak yaşayarak öğrenme gerçekleşecektir (Kaya,2014). Aynı zamanda günümüz ileri teknolojisinde gençlerin sosyal medya ile iç içe olması öğrenmede sosyal medyaya olan aşinalığın etkisini de ortaya koymuştur (Luis-Alvarez, Miller, Levy ve Svejenova, 2004). Belgesel kullanımı, görselliği ön plana aldığı için öğrenmeyi destekleyerek, yaratıcı düşünmeye de öncü olacaktır (Dark, 2005). Derslerde belgesel filmlerden yararlanmak, öğrencilerin okul hayatını olumlu yönde etkileyerek sınavlardaki performansını arttırmakta ve temel kavramların daha iyi

anlaşılmasına yardımcı olmaktadır (Efthimiou ve Llewellyn, 2004a; Piliouras, Siakas ve Seroglou, 2011). Bu alandaki çalışmalar incelendiğinde belgesel filmlerin ilgi ve merakı artırdığı gözlenmektedir (Dark, 2005; Efthimiou ve Llewellyn, 2007; Hadzigeorgiou ve Garganourakis, 2010). Yapılan çalışmalar incelendiğinde Şahin'in (2000) " İlköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan teknoloji temelli çoklu ortamların öğrenci başarısı üzerindeki etkisi" , Aydın'ın(2004), "Sosyal bilgiler dersinde görsel materyal kullanımının başarıya ve derse karşı tutuma etkisi" çalışmalarından elde edilen bulguların "Sosyal bilgiler öğretimi: onlar bizim için keşfetti" çalışmasının bulgularıyla paralellik gösterdiği bulgulanmıştır. Yapılan çalışmalardan yola çıkarak belgesel, film, görsel medya kullanımının öğrencinin akademik başarı düzeyini arttırdığı teyit edilmiştir. Böylelikle görsel medyaya fazlasıyla aşina olan günümüz neslinde öğrenci, belgesel kullanımıyla soyut kavramları daha basit bir şekilde anlamlandırarak, yaratıcı düşünme gücünü geliştirecektir.

Araştırmada ulaşılan sonuçlardan hareketle şu önerilerde bulunulabilmektedir :

1. Belgesel filmler Sosyal Bilgiler derslerinde özellikle Bilim Teknoloji konularının öğretimini desteklemek amacıyla ilgili ünitelerde kullanılmalıdır.
2. Belgesel filmler öğretmen tarafından konulara uygun olarak titizlikle seçilmeli, belgesellerdeki anlatım dilinin öğrencinin anlayabileceği düzeye uygun olmasına dikkat edilmelidir.
3. Belgesel filmle işlenen derslerde öğrenenin dikkatini aktif tutmak için öğreticinin salt belgesel izleterek ya da konu anlatarak değil, her ikisini de ortak bir potada eriterek dersin işlenişine yön verilmelidir.
4. Belgesel film ile öğretim yapılırken öğretmenlerin belgesel öncesi ve sonrası öğrencilerle konu üzerinde tartışması, değerlendirmelerde bulunarak çıkarım yapılması öğrencinin konuyu daha kalıcı olarak öğrenmesine yardımcı olacaktır.
5. Öğrencinin bilgiyi hatırlama düzeylerine göre gördüklerinin %30 u duyduklarının ise %20 sini hatırlamakta daha kolaylık yaşadığı göz önünde bulundurulduğunda bu oranların öğrencilerin eğitiminde oldukça önemli oranlar olduğu göz ardı edilmemeli, öğrencinin hem işitsel hem görsel öğrenmesine önem verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2011), "Bir Öğrenme Nesnesi Olarak Eğitsel Kısa Filmler: Öğretmen Adaylarının Çektikleri Eğitsel Kısa Filmler Üzerine Bir Değerlendirme". *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27,16.
- Ata, B. (2010). Sosyal bilgiler öğretim programı. İçinde C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi* (s. 33-47). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ata, B. (2013). *Bilim Teknoloji ve Sosyal Değişme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, Y. (2004). Sosyal Bilgiler Dersinde Görsel Materyal Kullanımının Başarıya ve Derse Karşı Tutuma Etkisi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyüköztürk, G. (2007). *Deneyisel desenler: Ön test son test kontrol gruplu desen*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Dark, M. (2005). Using science fiction movies in introductory physics. *The Physics Teacher*, 43, 463-465.

- Dede, Y. ve Yaman, S. (2008). Fen öğrenmeye yönelik motivasyon ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, (EFMED), 2 (1), 19-37.
- Demiralp, N. (2007), "Coğrafya Eğitiminde Materyaller ve 2005 Coğrafya Dersi Öğretim Programı". *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 373-384.
- Demircioğlu, İ.H. (2007), "Tarih Öğretiminde Filmlerin Yeri ve Önemi". *Bilig Dergisi*, 42, 81.
- Demirel, Ö. (2002), *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*, Ankara: Pegem A.
- Efthimiou, C. J. ve Llewellyn, R. A. (2004a). "Physics in films" a new approach to teaching science. <http://arxiv.org/abs/physics/0404064>.
- Eren, H., Gözaydın, N., Parlatur, İ., Tekin, T. ve Zülfikar, H. (1988), *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi.
- Fichter, J. (2006). *Sosyoloji nedir?* 8. baskı. (N. Çelebi, Çev.), Ankara: Anı Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 1997).
- Kaya, E. (2012). "İlköğretim Öğrencilerinin Küresel Konumlandırma Becerileriyle Medyadan Yararlanma Durumları Ve Sosyal Bilgiler Dersindeki Başarıları Arasındaki İlişki". *TSA Dergisi*, 16(2).
- Karaasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 15. Baskı. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.
- Luis Alvarez, J., Miller, P., Levy, J., & Svejenova, S. (2004). Journeys To The Self: Using Movie Directors In The Classroom. *Journal of Management Education*, 28(3), 33.
- MEB. (2008a). *İlköğretim 1-5. Sınıflar Programları Tanıtım El Kitabı*. Ankara: MEB Yayınevi.
- MEB.(2008b). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 5-6. Sınıflar Öğretim Programı (Taslak Basım)*. Ankara: MEB Yayınevi.
- MEB.(2008c). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6-7. Sınıflar Öğretim Programı ve Klavuzu (Taslak Basım)*. Ankara: MEB Yayınevi
- Remy, R.C. (1990). *The Need for Science/Technology/Society in the Social Studies*, Social Educaiton: Apr 1990; 54,4; Academic Research Library.
- Şahin, Y. T. (2000). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Çoklu Ortamların (Multimedya) Etkililiği, *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı 1.
- Tezcan, M. (1993). *Sosyolojiye Giriş*, Ankara: TDFO
- Tolan, B. (1983). *Toplum Bilimlerine Giriş*, Ankara: Savaş Yayınları.

İnternet Kaynakları

<http://www.erkanyesiltas.com/ders-notlari/sosyal-bilgiler-ogretmenligi/bilim-teknoloji-ve-sosyal-degisime/172-bilimsel-teknolojik-geli%C5%9Fmelerin-toplumsal-de%C4%9Fi%C5%9Fmeye-etkisi-ve-bu-s%C3%BCrecin-ilk%C3%B6%C4%9Fretim-sosyal-bilgiler-program%C4%B1na-yans%C4%B1mas%C4%B1-makale.html> adresinden 01.04.2014 tarihinde alınmıştır.

http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.533dbecd65d747.36541634 adresinden 03.04.2014 tarihinde alınmıştır.

<https://www.sensepublishers.com/media/1784-the-language-of-science-education.pdf> adresinden 04.04.2014 tarihinde alınmıştır.

<http://www.ericdigest.org/pre-929/society.htm> adresinden 18.04.2014 tarihinde indirilmiŐtir.